

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ήδη έχει καταστεί αναγκαία και για το ελληνικό πολιτικό σύστημα η οριοθέτηση των διακριτών λειτουργιών αρχηγού του κυβερνώντος κόμματος - πρωθυπουργού, ώστε να εντοπισθούν σαφέστερα οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι λειτουργίες αυτές κάποτε διαπλέκονται.

Το Σύνταγμα, ο ΚτΒ, το καταστατικό του κυβερνώντος κόμματος και ο κανονισμός λειτουργίας της Κ.Ο. του τελευταίου περιλαμβάνουν τις διατάξεις στη βάση των οποίων καταστρώνεται η εν λόγω οριοθέτηση.. Από μία συνολική εκτίμησή τους παρατηρεί κανείς τα εξής:

1. Οι διατάξεις αυτές δεν αναφέρονται ευθέως και γενικά στην αναζητούμενη οριοθέτηση. Μόνον διερευνώντας ερμηνευτικά τον συνδυασμό τους, και μάλιστα σε ειδικά - αν και κορυφαία- ζητήματα της λειτουργίας του πολιτεύματος (όπως η ανάδειξη του Πρωθυπουργού) και του κυβερνώντος κόμματος είναι δυνατόν να προκύψουν σχετικά συμπεράσματα.

2. Από τις κρίσιμες για το θέμα συνταγματικές διατάξεις συνάγεται ότι:

α) Το Σύνταγμα συνδέει την ιδιότητα του αρχηγού του κόμματος με την ιδιότητα του πρωθυπουργού είτε υπό την εκδοχή του διορισμού ως πρωθυπουργού του αρχηγού του κόμματος που διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών είτε υπό την εκδοχή της ανάθεσης διερευνητικής εντολής σε αρχηγό κόμματος από τον ΠτΔ.

β) Υπάρχουν δύο βέβαιες περιπτώσεις που μπορεί να μην ταυτίζεται στο ίδιο πρόσωπο η ιδιότητα του αρχηγού του κόμματος και αυτή του πρωθυπουργού:

ι) όταν ο αρχηγός του κόμματος δεν έχει εκλεγεί βουλευτής.

ιι) όταν σχηματίζεται κυβέρνηση συνασπισμού και συμφωνείται από τους συμμετέχοντες να αναλάβει πρωθυπουργός τρίτο πρόσωπο.

γ) Ερώτημα 1ο: εφ'όσον το Σύνταγμα αναφέρεται σε δύο περιπτώσεις (άρθ. 37 παρ. 4 εδ. α' και άρθ. 38 παρ. 1 εδ. γ') διαζευκτικά σε "αρχηγό ή εκπρόσωπο", ποιά μπορεί να είναι

η νομικοπολιτική θέση του “εκπροσώπου”; Και πιο συγκεκριμένα: υπονοείται άραγε εδώ το ενδεχόμενο του “δυϊσμού” στην κορυφή της Κυβέρνησης και στην κορυφή του κόμματος; Η απάντηση είναι θετική: από το άρθ. 38 παρ. 1 εδ. γ’Σ. συνάγεται ότι πρωθυπουργός (παραιτούμενης) κυβέρνησης μπορεί να είναι ΚΑΙ “εκπρόσωπος κόμματος” και μάλιστα να διαθέτει την “απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των βουλευτών” (πρβλ. και άρθ. 37 παρ. 4 εδ. α’Συντ.).

δ) Ερώτημα 2ο: Πότε μπορεί να αναλάβει Πρωθυπουργός ο “εκπρόσωπος”; Η απάντηση εδώ είναι προφανής: όταν για οποιονδήποτε (πολιτικό ή άλλο) λόγο, ο αρχηγός του κόμματος αδυνατεί να αναλάβει Πρωθυπουργός ο ίδιος, στη φάση του διορισμού (απ’ ευθείας ή μετά από ευδοκίμηση ανατεθείσας διερευνητικής εντολής) από τον ΠτΔ (πρβλ. αρθ. 37 παρ. 2 σε συνδυασμό με άρθ. 37 παρ. 4 εδ. α’Συντ.).

ε) Με βάση τα παραπάνω συνταγματικά δεδομένα, αναδεικνύεται μία τρίτη περίπτωση κατά την οποία η ιδιότητα του αρχηγού του κόμματος και αυτή του πρωθυπουργού μπορεί να μην ταυτίζονται στο ίδιο πρόσωπο. Διαπιστώνεται δηλαδή ότι ο συντακτικός νομοθέτης του 1975/86 διευκόλυνε την αναγκαία ευελιξία της πολιτικής ζωής στο συγκεκριμένο θέμα, διαβλέποντας το ενδεχόμενο του “δυϊσμού” για το οποίο έγινε λόγος παραπάνω.

στ) Κατά το Σύνταγμα, έτσι, είναι απόλυτα θεμιτό με εσωκομματική διαδικασία να συμφωνηθεί ότι:

- ο αρχηγός ενός κόμματος δεν θα διορισθεί Πρωθυπουργός ούτε θα αναλάβει διερευνητική εντολή, μετά από επιτυχή έκβαση των εκλογών (πολιτικός λόγος αδυναμίας, βλ. παραπ. υπό δ).

- Πρωθυπουργός (ή αποδέκτης διερευνητικής εντολής) αναλαμβάνει “εκπρόσωπος” του κόμματος, που εκλέγεται ειδικά γι’ αυτόν τον σκοπό από αρμόδιο κομματικό όργανο.

ζ) Συναφώς επισημαίνεται ότι:

- ενόψει του νομικοπολιτικού του ρόλου, όπως τούτος οργανώνεται στο άρθρο 37 Συντ., ο ΠτΔ δεν έχει περιθώρια αμφισβήτησης της επιλογής αυτής ενός κόμματος. Αφού διαπιστώνεται σχετική συνταγματική ευχέρεια, είναι υποχρεωμένος κατά περίπτωση είτε να

διορίσει Πρωθυπουργό είτε να αναθέσει διερευνητική εντολή στον “εκπρόσωπο” του κόμματος.

- Το αρμόδιο κομματικό όργανο για την εκλογή του “εκπροσώπου” μπορεί να προσδιορισθεί μόνον in concreto, με βάση τις προβλέψεις του καταστατικού κάθε κόμματος. Πάντως ο “εκπρόσωπος” πρέπει κατά το Σύνταγμα να εκλεγεί οπωσδήποτε βουλευτής στις επικείμενες εκλογές. Εάν δεν συμβεί αυτό, εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρ. 37 παρ. 4 εδ. α΄ Συντ. (όπως άλλωστε συμβαίνει και με την περίπτωση που δεν εκλέγεται βουλευτής ο αρχηγός του κόμματος, εφ’ όσον πρόκειται να ανατεθεί σε αυτόν εντολή σχηματισμού κυβέρνησης ή διερευνητική εντολή) για την εκλογή άλλου προσώπου από την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος.

Υπό το πρίσμα των παραπάνω μπορούν στη συνέχεια να προσεγγισθούν οι σχετικές με το μείζον θέμα της γενικής προβληματικής που εξετάζεται εδώ διατάξεις των άλλων κανονιστικών κειμένων.